

The Study on the Factors Affecting the Changes of Social Values which Governing Arak Families Since Islamic Revolution in 1979 Till Now

Mohammad Amin Bagheri¹, Saifollah Seifollahi(Ph. D.)²
Mozaffaraldin Shahbazi(Ph. D.)³, Baseri Ali(Ph. D.)⁴

Abstract

The article studies and explaining the sociological status of social values governing Arak families and also changes trend since Islamic Revolution 1979 till now. The theoretical framework's been compiled based on inspired theories of Inglehart, Berger, Luckmann, and McLuhan. The research was implemented by a multiple method (survey, documentary and Delphi) with a questionnaire technique and the study statistical population included all families living in Arak in 2019. The sample size based on Cochran's formula was 440 families selected by multi-stage cluster sampling and random sampling. Data processing was done using SPSS and Smart PLS software. The results of T-test indicate a significant difference in the mean scores of social values studied among families in the 60s and 90s in the level of value differences. The results of structural equations analysis show that the total effect of economic and social status variables was -0.761, the media consumption rate was -0.54, geographical mobility was -0.247, and the multiplicity of socialization resources was -0.151. The value of coefficient of determination (R²) of the social values variable is also equal to 0.732, i.e. the 73% of variance changes of this variable were explained by

Keywords: *Family, Social Values, Socio-Economic Status, Media Consumption, Multiplicity of Socialization Resources & Geographical Mobility.*

-
1. PhD Student in Sociology of Iran's social issues, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
 2. Correspondent Author: Assistant Professor, Department of Social Sciences, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, Rped_almizan@yahoo.com
 3. sistant Professor, Department of Social Sciences, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
 4. Assistant Professor, Department of Anthropology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

بررسی عوامل مؤثر بر تغییر ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های شهر اراک از شروع انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ تاکنون

محمدامین باقری*، سیف الله سیف‌اللهی**
مظفرالدین شهبازی***، علی باصری****

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۲۱

چکیده

این مقاله به بررسی و تبیین جامعه‌شناختی وضعیت ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های ایرانی و روند تغییرات آن از شروع انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ تاکنون می‌پردازد. چارچوب نظری تحقیق با الهام از نظریه‌های اینگلهارت، برگر و لاکمن و مک لوهان، تدوین شده است. پژوهش به روش همبستگی (و به تناسب موضوع در بخش‌هایی از فرآیند تحقیق از روش‌های پیمایشی، اسنادی و دلفی استفاده شده است). و با فنون پرسشنامه و معادلات ساختاری انجام شده است. جامعه آماری پژوهش، خانواده‌های ساکن در شهر اراک در سال ۱۳۹۸ هستند. حجم نمونه براساس فرمول کوکران، ۴۴۰ خانواده بود که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. پردازش داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای spss و smart PLS انجام شده است. نتایج آزمون T بیانگر تفاوت معنادار میانگین امتیازات ارزش‌های اجتماعی مورد مطالعه در میان خانواده‌های دهه ۶۰ و دهه ۹۰ در سطح تفاوت ارزشی است. نتایج تجزیه و تحلیل معادلات ساختاری نشان می‌دهد که مجموع کل اثر متغیرهای مستقل به ترتیب، پایگاه اقتصادی-اجتماعی (۰/۷۶۱-، مصرف رسانه‌ای (۰/۵۴-، تحرک جغرافیایی (۰/۲۴۷- و تکرر منابع جامعه‌پذیری (۰/۱۵۱- و مقدار ضریب تعیین (R^2) متغیر ارزش‌های اجتماعی نیز ۰/۷۳۲ است.

کلیدواژه‌ها: خانواده، ارزش‌های اجتماعی، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، مصرف رسانه‌ای، تکرر منابع جامعه‌پذیری و تحرک جغرافیایی.

*. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

**. نویسنده مسئول: استادیار گروه علوم اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

Rped_almizan@yahoo.com

***. استادیار گروه علوم اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

****. استادیار گروه مردم‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مقدمه و طرح مسئله

ارزش‌ها در ساختار فرهنگ و هویت فردی و اجتماعی انسان نقش مهمی ایفا می‌کنند. معمولاً ارزش‌ها از طریق فرآیند جامعه‌پذیری از یک نسل به نسل بعد منتقل می‌شوند. اگرچه تغییر تدریجی ارزش‌ها امری مقبول و پذیرفته شده است اما تغییرات شدید در ارزش‌ها می‌تواند به شکاف و گسست بین نسل‌ها و نوعی بحران هویت در جامعه منجر گردد. تغییرات ارزشی در دوره معاصر، بر اثر تحولات سریع و عمیق سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فناورانه، سرعت و وسعت گسترده یافته است.

جامعه ایران نیز در طول بیش از نیم قرن گذشته تحت تأثیر برنامه‌های نوسازی و توسعه اقتصادی و اجتماعی شاهد تغییرات گسترده در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بوده است. وقوع انقلاب اسلامی نقطه عطفی در زمینه این تغییرات بوده است.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تثبیت آن برای ترویج و نهادینه کردن ارزش‌های برآمده از آن تلاش بسیاری صرف شد تا همه اعضای جامعه با محوریت و تمرکز بر نهاد خانواده بیشتر گرایش و وفاداری را نسبت به ارزش‌ها و سبک زندگی جدید (ایرانی-اسلامی) پیدا کنند.

علی‌رغم تلاش‌های مذکور به نظر می‌رسد که ارزش‌های حاکم بر خانواده‌های نسل انقلاب به تدریج دچار دگرگونی و تغییر شده‌اند به طوری که بسیاری از ارزش‌های مذکور در میان خانواده‌های نسل کنونی به چالش کشیده شده و نگرش و گرایش به آنها تغییر کرده است.

هم اکنون با توجه به تغییر و تحولات مذکور مطالعه و بررسی وضعیت ارزش‌های اجتماعی در جامعه امروز ایران و سیر تحول این ارزش‌ها به ویژه ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌ها به عنوان نهادی که اولین پایه‌های ارزشی افراد را تشکیل می‌دهد و نقش مهمی در انتقال ارزش‌ها به نسل بعد دارد، از اهمیت ویژه برخوردار است. نقش راهبردی ارزش‌ها در تغییر و تحولات اجتماعی از جمله تأثیر ارزش‌ها بر شکل‌گیری هنجارها، نگرش‌ها، کنش‌های اجتماعی، همبستگی و وفاق اجتماعی نیز بر اهمیت و ضرورت موضوع این پژوهش می‌افزاید. انتظار می‌رود نتایج پژوهش حاضر بتواند ضمن کمک به توسعه دانش بنیادی در زمینه ارزش‌های اجتماعی، راهکارها و پیشنهاداتی را در اختیار نهادها و سازمان‌های مرتبط با حوزه خانواده و جامعه و مراکز علمی قرار دهد تا در برنامه‌ریزی‌های خود در راستای انتقال ارزش‌های اجتماعی-فرهنگی و جامعه‌پذیر

کردن نسل بعد، پیش‌بینی و مدیریت تحولات اجتماعی و سیاسی احتمالی در آینده و پیشگیری و کنترل آسیب‌های اجتماعی از آن استفاده نمایند.

بنابراین، پژوهش حاضر به مطالعه و بررسی وضعیت ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های ایرانی و روند تغییرات آن از شروع انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ تاکنون و تحلیل و تبیین جامعه‌شناختی عوامل اقتصادی-اجتماعی مؤثر در این تغییرات می‌پردازد. اهداف پژوهش عبارت‌اند از:

۱- شناخت وضعیت موجود ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های دهه ۶۰ (نسل انقلاب و جنگ) و دهه ۹۰ (نسل جوان) در شهر اراک،

۲- شناخت علل و عوامل دگرگونی ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های ایرانی از سال ۱۳۷۵ تاکنون،

۳- ارائه راهکارها و پیشنهادهای ممکن در راستای پیشگیری از تغییرات شدید ارزش‌های اجتماعی بر خانواده‌های ایرانی،

از این رو، این پژوهش حول این پرسش‌ها سازمان یافته است که:

۱- وضعیت ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های دهه ۶۰ (دوره انقلاب و جنگ) و خانواده‌های دهه ۹۰ (نسل جوان) شهر اراک چگونه است؟

۲- آیا ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های اراک در خانواده‌های دهه ۹۰ نسبت به خانواده‌های دهه ۶۰ تغییر کرده است؟

۳- عوامل مؤثر بر دگرگونی ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های ایرانی از سال ۱۳۷۵ تاکنون کدامند؟

۴- براساس یافته‌های تحقیق حاضر برای پیشگیری از تغییرات شدید ارزش‌های اجتماعی (شکاف ارزشی) در خانواده‌های ایرانی چه پیشنهاداتی را می‌توان ارائه کرد؟

ادبیات تحقیق و تعریف مفاهیم

تعریف مفاهیم

خانواده: با توجه به تعاریف ساروخانی (ساروخانی، ۱۳۷۰: ۲۵۴) و بروس کوئن (کوئن،

۱۳۷۴:۱۷۳)، خانواده عبارت است از: گروهی از افراد که براساس ازدواج، همخونی و یا پیوندهای نسبی یا سببی با هم زندگی مشترک دارند.

ارزش‌های اجتماعی: با توجه به تعاریف سیف‌اللهی (سیف‌اللهی، ۱۳۸۸: ۱۲۴-۱۲۳) و شایان مهر (شایان‌مهر، ۱۳۸۰: ۱۳۳)، ارزش‌های اجتماعی، اهداف و مقاصد مطلوب و مورد نظر جامعه هستند، به دیگر سخن آنچه مورد نظر و مطلوب هر جامعه است و افراد برای دستیابی به آن می‌کوشند.

پیشینه تحقیق

خلاصه‌ای از تحقیقات داخلی و خارجی در سال‌های اخیر و یافته‌های اصلی آنها در این زمینه در جداول زیر ارائه می‌شود:

جدول ۱. خلاصه‌ی پژوهش‌های انجام شده داخلی

ردیف	محقق	سال تحقیق	عنوان تحقیق	جامعه آماری	واحد مطالعه	یافته اصلی
۱	سیده فرخنده خرم‌ورز	۱۳۹۸	عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر شکاف نسلی (۱۳۹۸)	والدین و فرزندان ۱۵-۱۸ سال شهرستان بهبهان	فرد	شکاف نسلی
۲	اسماعیل پور اقدم	۱۳۹۷	مقایسه نسلی ارزش‌ها و نگرش‌های ازدواج و تشکیل خانواده (۱۳۹۷)	مادران ۲۹-۶۳ ساله و دختران ۲۱-۱۶ ساله شهر دیواندره	فرد	توافق ارزشی در برخی از ابعاد و تفاوت ارزشی در برخی از ابعاد دیگر
۳	مهدی چراتی شورکایی	۱۳۹۷	عوامل مؤثر بر تفاوت ارزشی بین پسران و پدران (۱۳۹۷)	دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران	فرد	تفاوت ارزشی
۴	فاطمه مدیری	۱۳۹۶	وضعیت ارزش‌های پست مدرن خانوادگی و عوامل مؤثر بر آن طی سه نسل متوالی (۱۳۹۶)	کلیه ساکنین ۱۸ سال و به بالای شهر تهران	فرد	تغییرات ارزشی

بررسی عوامل مؤثر بر تغییر ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های شهر اراک از شروع انقلاب اسلامی...

ردیف	محقق	سال تحقیق	عنوان تحقیق	جامعه آماری	واحد مطالعه	یافته اصلی
۵	جمال ادهمی، یعقوب احمدی و ابراهیم جعفری	۱۳۹۶	تفاوت ترجیحات ارزشی نسل‌های جوان، میانسال و پیر (۱۳۹۶)	ساکنین ۱۵ سال به بالای شهر سنندج	فرد	تفاوت ارزشی بین نسل‌های جوان و پیر
۶	حجیه رازقی نصر آباد و لیلا فلاح نژاد	۱۳۹۶	تفاوت‌های نسلی در ارزش ازدواج (۱۳۹۶)	ساکنین ۱۸ سال به بالای شهر هشتگرد	فرد	تفاوت بین نسلی در ازدواج
۷	مهديه رشیدی توت	۱۳۹۶	عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر شکاف نسلی بین دختران و مادران (۱۳۹۶)	دختران و مادران ۳۰- ۱۵ ساله شهر یاسوج	فرد	تفاوت ارزشی
۸	احسان عسگری	۱۳۹۶	نگرش به ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی (۱۳۹۶)	جوانان ۲۵-۱۷ ساله شهر ایلام	فرد	تفاوت ارزشی بین والدین و فرزندان
۹	عیسی چراتی و سیدعلی هاشمیان فر	۱۳۹۵	تأثیر عوامل اجتماعی بر تفاوت ارزش‌های نسل جوان و والدین (۱۳۹۵)	جوانان ۲۴-۱۵ ساله و والدین آنها در شهر ساری	فرد	تفاوت ارزشی (تحت تأثیر منش سیاسی، اجتماعی و فرهنگی)

جدول ۲. خلاصه پژوهش‌های انجام شده خارجی

ردیف	محقق	سال تحقیق	عنوان تحقیق	جامعه آماری	واحد مطالعه	یافته اصلی
۱	مارکوز و همکاران	۲۰۱۷	تغییرات ارزشی در جامعه ترکیه (۲۰۱۷)	نیروهای کار شاغل در مراکز متعدد شهری ترکیه	فرد	تغییر ارزشی
۲	هانک، سالزبور گر و سیلورست ن	۲۰۱۷	کیفیت روابط بین نسلی والدین و فرزندان (۲۰۱۷)	سه نسل قدیم، جدید و میانی (پدربزرگ و مادربزرگ، پدر و مادر و فرزندان) در دو منطقه شرق و غرب آلمان	فرد	تفاوت در انتقال ارزش‌ها

ردیف	محقق	سال تحقیق	عنوان تحقیق	جامعه آماری	واحد مطالعه	یافته اصلی
۳	هانسن و لوتی	۲۰۱۲	تغییر در ارزش‌های کاری پیش روی نسل‌ها (۲۰۱۲)	سه نسل قدیم، جدید و میانی در مینه‌سوتای آمریکا	فرد	تفاوت ارزشی
۴	سون و وانگ	۲۰۱۰	تفاوت ارزشی بین نسل‌ها (۲۰۱۰)	افراد نسل‌های مختلف در شانگهای چین	فرد	شکاف نسلی
۵	رولس، نیتو، سیگورا، آنتینیو	۲۰۱۰	تفاوت‌های نسلی در ارزش‌های مادی گرایی و فرا مادی گرایی (۲۰۱۰)	سه گروه سنی جوان، بزرگسال و پیر در اسپانیا	فرد	تفاوت ارزشی
۶	هان و چنگ	۲۰۱۰	ارزش‌های جوانان و والدینشان (۲۰۱۰)	دانش‌آموزان متوسطه، آموزش‌شده‌ها، مؤسسات فنی، پلی تکنیک‌ها و دانشگاه‌های سنگاپور و والدین آنها	فرد	تفاوت ارزشی

نقد پیشینه‌ی تحقیق

در نقد و بررسی و جمع‌بندی تحقیقات انجام شده می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. اگرچه در برخی از مقالات و پایان‌نامه‌ها، ارزش‌های اجتماعی به صورت موردی و در میان اقشار خاص مورد بررسی قرار گرفته است اما تغییر و تحول در ارزش‌های اجتماعی در سطح خانواده‌های ایرانی به عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای انتقال ارزش‌ها به نسل‌های بعد به‌ویژه در یک دوره تاریخی مهم و حساس (از شروع انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ تاکنون با همه تحولات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و فناورانه در سطح ملی و بین‌المللی) به صورت مدون و علمی مورد پژوهش و کنکاش قرار نگرفته است. بنابراین، در این پژوهش سیر تغییر و تحول ارزش‌های اجتماعی در خانواده‌ها طی چهار دهه و در طول چند نسل مورد بررسی و تجزیه و تحلیل و تبیین قرار می‌گیرد که از این منظر نیز، پژوهش حاضر دارای نوآوری است.

۲. در همه پژوهش‌های انجام شده، واحد مطالعه و بررسی، فرد بوده است اما در این پژوهش واحد تحلیل، خانواده است و جامعه آماری شامل خانواده‌های (زوجین) شهر اراک است،

یعنی زنان و شوهران آنها در خانواده بایستی به صورت همزمان و با توافق نظر به سوالات پرسشنامه در سطح خانواده پاسخ دهند. اگرچه جمع‌آوری داده‌ها به این صورت سخت است اما از این نظر، این نمونه نسبت به تحقیقات دیگر که فقط زنان، مردان و جوانان یا دانشجویان (در سطح فردی) به سوالات پاسخ می‌دهند نمونه‌ای متفاوت و جامع‌تر است. ۳. گستردگی متغیرهای مورد بررسی (تعداد ۱۱ متغیر به طور همزمان)، استفاده از تجزیه و تحلیل معادلات ساختاری برای آزمون فرضیه‌ها و استفاده از روش دلفی برای انتخاب ارزش‌های اجتماعی مورد مطالعه از دیگر تفاوت‌های این پژوهش با تحقیقات انجام شده قبل است.

چارچوب نظری

در این پژوهش از نظریه‌های اینگلهارت، برگر و لاکمن و مک لوهان استفاده شده است. با توجه به وضعیت جامعه ایران و با تحلیل عناصر و عوامل اصلی مطرح شده در نظریه‌های مذکور و ترکیب و تلفیق آنها از چهار عامل استنباطی تحت عنوان: پایگاه اقتصادی - اجتماعی، مصرف رسانه‌ای، تکرر منابع جامعه‌پذیری و تحرک جغرافیایی در تدوین نهایی چارچوب نظری پژوهش استفاده شده است.

مک لوهان^۱ تغییر و دگرگونی در وسایل ارتباط جمعی را عامل اصلی در تحولات زندگی اجتماعی و گذر از یک مرحله به مرحله دیگر معرفی می‌کند.

از نظر لوهان، رسانه‌ها در دوره‌های مختلف تاریخی تأثیر قاطعی در تحولات تاریخی بشر داشته‌اند. وی این تحولات را به سه مرحله زیر تقسیم کرده است که در هر مرحله نظام ارتباطی خاصی حاکم است (دادگران، ۱۳۹۶: ۹۷-۹۴):

۱- عصر ارتباطات شفاهی و زندگی دودمانی و قبیله‌ای،

۲- عصر ارتباطات کتبی و چاپی و جامعه فردگرا،

۳- عصر ارتباطات الکترونیکی و دهکده جهانی که در این دوره تحولات سریع فناورانه در حوزه اطلاعات و ارتباطات و دسترسی گسترده نسل جدید به رسانه‌هایی مانند ماهواره و

1. Marshal Macluhan

اینترنت در این دهکده آنها را در موقعیتی متفاوت با نسل‌های قبل قرار داده و روند جامعه‌پذیری را کاملاً دگرگون کرده است.

بنابراین، از دیدگاه مک لوهان، وسایل ارتباط جمعی به ویژه وسایل ارتباط الکترونیکی سرانجام همه چیز را تغییر می‌دهند و دگرگون می‌کنند که ارزش‌ها نیز از این تغییر و دگرگونی مستثنی نخواهند بود.

از نظر **برگر و لاکمن**^۱، پرورش اجتماعی اولیه، مهم‌ترین عامل اجتماعی شدن فرد است که ساختار اساسی پرورش اجتماعی ثانویه ناگزیر باید به ساختار اساسی پرورش اجتماعی اولیه شباهت داشته باشد (برگر و لاکمن، ۱۳۸۷: ۱۸۰). پرورش اجتماعی اولیه معمولاً در داخل نهاد خانواده و توسط والدین انجام می‌شود. اما پرورش اجتماعی ثانویه عبارت است از درونی کردن «خرده جهان‌های» نهادی یا مبتنی بر نهادها (برگر و لاکمن، ۱۳۸۷: ۱۸۹).

در عصر حاضر بخش زیادی از اجتماعی شدن خارج از نهاد خانواده اتفاق می‌افتد که اگر میان نهاد خانواده و نهادهای ثانویه همسویی وجود نداشته باشد، این واگرایی، باعث بروز تنش، تفاوت و نهایتاً شکاف میان نسل‌های مختلف خواهد شد.

امروزه با کثرت نهادهای جامعه‌پذیرکننده سروکار داریم که هر کدام ارزش‌ها، هنجارها و سبک زندگی خاصی را اشاعه می‌دهند. خانواده، آموزش و پرورش (مدارس و سایر مراکز آموزشی)، دانشگاه‌ها، رسانه‌های جمعی و صنعت فرهنگی (رادیو، تلویزیون، سینما، ماهواره، نشریات و...)، گروه‌های ورزشی، انجمن‌های گوناگون و... نهادهایی هستند که هریک کارکرد جامعه‌پذیری را به صورت‌های مختلف انجام می‌دهند. بنابراین، در چنین جامعه‌ای وحدت ارزشی از بین می‌رود و کثرت ارزشی جایگزین آن می‌شود که این موضوع باعث تنوع و تکثر منابع ارزشی و در نتیجه تنوع انتخاب‌های ممکن در حوزه ارزش‌ها می‌شود.

از دیدگاه **رونالد اینگلهارت**^۲، اولویت‌های ارزشی فرد تحت تأثیر محیط اجتماعی - اقتصادی که وی در طول سال‌های پیش از بلوغ در آن به سر می‌برده شکل می‌گیرد که با تغییر شرایط محیطی، اولویت‌های ارزشی نسل جوان با نسل قبل متفاوت خواهد شد. اینگلهارت دو فرض محوری زیر را مبنای کار خود قرار می‌دهد:

فرضیه کمیابی، بیانگر آن است که اولویت‌های فرد بازتاب محیط اجتماعی - اقتصادی‌اش

1. Peter L. Berger and Thomas Luckmann

2. Ronald Inglehart

است به طوری که شخص بیشترین ارزش‌ها را برای آن چیزهایی قائل می‌شود که عرضه آنها نسبتاً کم است.

فرضیه اجتماعی شدن، اصل را بر این قرار می‌دهد که ارزش‌های اساسی فرد به شکل گسترده بازتاب شرایطی است که در طول سال‌های قبل از بلوغ وی وجود داشته است (اینگلهارت، ۱۳۹۵: ۶۱).

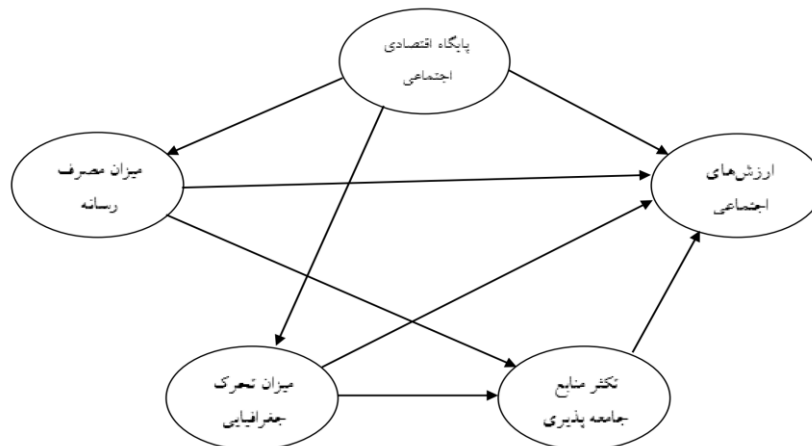
به نظر اینگلهارت در حالی که فرضیه کمیابی بر این امر دلالت دارد که رونق و شکوفایی اقتصادی به گسترش ارزش‌های فرامادی گرایانه می‌انجامد، اما فرضیه اجتماعی شدن مبین این امر است که دگرگونی اساسی ارزش‌ها به تدریج و بیشتر به طرز نامرئی روی می‌دهد. این دگرگونی در مدت زمانی طولانی پدید می‌آید که یک نسل جانشین نسلی مسن‌تر در جمعیت بزرگسال یک جامعه می‌شود (اینگلهارت، ۱۳۹۵: ۷۶).

اینگلهارت در سطح نظام مجموعه‌ای از تغییرات را عامل تغییرات در سطح فردی و به همین ترتیب پیامدهایی برای نظام می‌داند. وی تغییرات در سطح سیستم را توسعه اقتصادی و فناوری، برآوردن نیازهای طبیعی به نسبت جمعیت زیاد، افزایش سطح تحصیلات، تجارب متفاوت گروه‌های سنی مثل فقدان جنگ و گسترش ارتباطات جمعی، نفوذ رسانه‌های جمعی و افزایش تحرک جغرافیایی می‌داند (اینگلهارت، ۱۳۹۵: ۵).

با توجه به تغییرات گسترده اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه ایران در طول نیم قرن اخیر، می‌توان گفت که چهار عامل مذکور در جامعه ایران از سال ۱۳۵۷ تا کنون، تغییر و تحولات وسیعی داشته‌اند. بنابراین، با توجه به چارچوب نظری تحقیق و مفاهیم و متغیرهای مندرج در آن، الگوی نظری تحلیل و تبیین تغییر ارزش‌های اجتماعی به شرح زیر ارائه می‌شود (شکل ۱).

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- به نظر می‌رسد که بین میزان گرایش به ارزش‌های اجتماعی در خانواده‌های دهه ۶۰ و خانواده‌های دهه ۹۰ در شهر اراک تفاوت معناداری وجود دارد.
- ۲- به نظر می‌رسد که پایگاه اقتصادی- اجتماعی خانواده‌های دهه ۶۰ و ۹۰ در شهر اراک، بر ارزش‌های اجتماعی حاکم بر آنها مؤثر است.

نمودار ۱. الگوی نظری تبیین فرآیند دگرگونی و تغییر ارزش‌ها

۳- به نظر می‌رسد که میزان مصرف رسانه‌های خانوادگی دهه ۶۰ و ۹۰ در شهر اراک، بر ارزش‌های اجتماعی حاکم بر آنها مؤثر است.

۴- به نظر می‌رسد که میزان تحرک جغرافیایی خانوادگی دهه ۶۰ و ۹۰ در شهر اراک، بر ارزش‌های اجتماعی حاکم بر آنها مؤثر است.

۵- به نظر می‌رسد که تعداد (تکثر) منابع جامعه‌پذیری خانوادگی دهه ۶۰ و ۹۰ در شهر اراک، بر ارزش‌های اجتماعی حاکم بر آنها مؤثر است.

روش تحقیق

روش اصلی در این پژوهش روش همبستگی است. اما به تناسب موضوع در بخش‌هایی از فرآیند تحقیق از روش‌های پیمایشی، دلفی و اسنادی نیز استفاده شده است.

از روش پیمایشی در جمع‌آوری داده‌ها، توصیف متغیرها و مقایسه آنها با بهره‌گیری از جداول و نمودارها استفاده شده است. در این مرحله از روش پرسشنامه استفاده شده که پرسشنامه از طریق مصاحبه حضوری با والدین خانواده تکمیل شده است.

از روش دلفی برای انتخاب ارزش‌های اجتماعی استفاده شده است (اعضای پانل دلفی تعداد ۱۰ نفر از صاحب نظران و محققان علوم اجتماعی شامل سه نفر کارشناسی، سه نفر کارشناسی

ارشد و چهار نفر دکترای تخصصی است) که پس از سه دور براساس اتفاق نظر حاصل شده با ضریب هماهنگی کندال^۱ به میزان $w = 0/831$ محاسبه شده، هفت مورد از ارزش‌های اجتماعی شامل: دینداری، عدالت جنسیتی، سبک زندگی ایرانی اسلامی، ازدواج، حجاب، اعتماد اجتماعی و جمع‌گرایی انتخاب شد. در روش دلفی از شیوه پرسشنامه استفاده شده است.

از روش اسنادی در مطالعه اکتشافی، مرور پژوهش‌های پیشین و تدوین چارچوب نظری استفاده شده است. در این روش از فنون فیش‌برداری، طبقه‌بندی و تحلیل محتوا استفاده شده است. نسبت روایی محتوای^۲ (CVR) همه سؤالات بیشتر از ۵۱٪ و شاخص روایی محتوای^۳ (CVI) همه سؤالات نیز بیشتر از ۷۹٪ بود. بنابراین، روایی ابزار سنجش مورد تأیید است. با توجه به بالا بودن ضریب آلفای کرونباخ (بیش از ۷۰٪) برای همه گویه‌ها، پرسشنامه از قابلیت اعتماد بالایی برخوردار است.

جامعه آماری مطالعه حاضر شامل کلیه خانواده‌های ساکن در شهر اراک در سال ۱۳۹۸ است که به دو گروه خانواده‌های دهه ۶۰ (خانواده‌های با والدین دارای گروه سنی ۶۰-۷۵ سال) و خانواده‌های دهه ۹۰ (خانواده‌های با والدین دارای گروه سنی ۳۴-۱۸ سال) تقسیم می‌شوند. شیوه نمونه‌گیری، نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای است. تعداد نمونه آماری براساس فرمول کوکران، تعداد ۳۸۳ خانوار محاسبه شده است که با در نظر گرفتن کاهش خطای نمونه‌گیری، پرسشنامه‌های مخدوش، جواب ناقص و نمونه‌های غیرمعرف، آن را به ۴۴۰ خانوار افزایش دادیم. برای دستیابی به نمونه‌ای معرف و مناسب برای جامعه آماری پژوهش از تمام ۵۵ محله مناطق پنج گانه شهر، تعداد ۵۵ بلوک به صورت تصادفی انتخاب شد که از هر بلوک، هشت خانوار (۴۴۰ خانوار تقسیم بر ۵۵ بلوک) به عنوان نمونه، انتخاب شدند و مورد مصاحبه قرار گرفتند.

پردازش داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شده است. در سطح استنباطی، پس از بررسی عادی بودن داده‌ها براساس آزمون کولموگروف اسمیرنوف و بررسی چولگی و کشیدگی، از آزمون T، ضریب همبستگی پیرسون و مدل یابی معادلات ساختاری (SEM)^۴ با نرم افزار اسمارت پی.ال.اس (smart PLS) استفاده شده است.

1. kendall's coefficient of concordance (w)
2. CVR= content validity Ratio
3. CVI= content validity Index
4. Structural Equations Modelling

تعاریف عملی متغیرهای موضوع تحقیق

ارزش‌های اجتماعی: ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های ایرانی در این پژوهش در هفت بُعد دینداری، عدالت جنسیتی، ازدواج، سبک زندگی ایرانی-اسلامی، حجاب (پوشش)، جمع‌گرایی و اعتماد اجتماعی سنجیده شده است. گویه‌های مربوط به هریک از ارزش‌های مورد مطالعه به صورت طیف لیکرت تنظیم شده که به گزینه‌های هر سؤال نمره‌های ۱ تا ۵ تعلق گرفته است. میانگین مقدار عددی برای هر خانواده محاسبه شد. در نهایت تفاضل نمره خانواده‌های دو گروه (خانواده‌های دهه ۶۰ و خانواده‌های دهه ۹۰)، مقدار تغییر این ارزش را نشان می‌دهد. تعاریف عملیاتی این متغیرها در جدول (۳) آمده است.

جدول ۳. تعریف عملیاتی ارزش‌های اجتماعی مورد مطالعه

متغیر	ابعاد	گویه‌ها
دینداری	اعتقادی	۱- خدا وجود دارد و هیچ شکی در آن ندارم. ۲- حضرت محمد (ص) از سوی خداوند مبعوث شده است. ۳- در روز قیامت به اعمال و کردار ما رسیدگی می‌شود.
	مناسکی	۱- به جا آوردن نمازهای واجب، ۲- گرفتن روزه در ماه رمضان، ۳- پرداخت خمس و زکات، ۴- رفتن به نماز جماعت، ۵- شرکت در مجالس روضه و عزاداری اهل بیت
	پیامدی	۱- در زندگی به حلال و حرام اهمیت دادن ۲- ترجیح زندگی در جامعه‌ای با ارزش‌های اسلامی نسبت به جامعه مرفه غیراسلامی
عدالت جنسیتی	-	۱- نقش داشتن زنان در فعالیت‌ها و مناصب سیاسی و حکومتی ۲- حق برخورداری زنان از اشتغال و کسب و کار بدون تبعیض و نابرابری ۳- حق برخورداری زنان از خدمات اجتماعی (آموزشی، بهداشتی و...) بدون تبعیض و نابرابری ۴- تقسیم کار عادلانه بین زن و مرد در زندگی خانوادگی ۵- مشارکت عادلانه زن و مرد در ساختار قدرت و تصمیم‌گیری در خانواده ۶- ترجیح داشتن تولد نوزاد پسر نسبت به دختر (نمره‌گذاری معکوس)
	-	۱- پرهیز از تجملات و تشریفات زائد در زندگی، ۲- احترام و محبت به دیگران به ویژه بزرگ‌ترها و پدر و مادر ۳- توجه به امور عبادی و معنوی در زندگی (از جمله: عبادت، دعا، توکل و...) ۴- رعایت احکام دینی در اقتصاد خانواده (از جمله: پرداختن خمس، زکات، انفاق، ربا، حلال و حرام و...)
سبک زندگی ایرانی- اسلامی	-	

بررسی عوامل مؤثر بر تغییر ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های شهر اراک از شروع انقلاب اسلامی...

متغیر	ابعاد	گویه‌ها
		۵- رعایت حدود محرم و نامحرم در روابط و معاشرت‌ها ۶- احترام به نمادها و سنت‌های ملی از جمله اعیاد ملی، آثار باستانی و... ۷- پرهیز از مصرف مواد مخدر و مواد الکلی و سایر مواد مضر برای بدن ۸- تهیه غذا در منزل به جای استفاده از فست فود
نگرش به ازدواج	-	۱- ازدواج یک پیوند قدسی است. ۲- تسریع و تسهیل در ازدواج دختر و پسر پس از رسیدن به سن ازدواج ۳- تلاش برای حفظ پیوند ازدواج تا پایان عمر ۴- ازدواج کردن مانعی برای پیشرفت (نمره گذاری معکوس) ۵- وجود روابط پس از ازدواج با جنس مخالف (نمره گذاری معکوس) ۶- برگزیدن همبازی به عنوان جایگزین مناسب برای ازدواج (نمره گذاری معکوس)
حجاب (پوشش)	-	۱- ضرورت رعایت حجاب در مواجهه با همه افراد نامحرم ۲- مؤثر بودن حجاب در حفظ معنویت و اخلاق در جامعه ۳- آموزش احکام مربوط به حجاب به فرزندان ۴- داشتن حجاب مانعی برای پیشرفت (نمره گذاری معکوس) ۵- ضرورت پرهیز از پوشیدن لباس‌های چسبان و بدن نما ۶- آرایش کردن زنان فقط در میهمانی‌ها و مجالس خصوصی
اعتماد اجتماعی	-	۱- راستگویی حتی در موقعیت‌های زیان‌آور ۲- اظهار نظر و ابراز عقیده در حضور دیگران به صورت صریح ۳- همکاری و مشارکت با دیگران در زمینه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی ۴- تردید در توانایی دیگران و بهره‌گیری از توانایی آنها برای حل مشکلات (نمره گذاری معکوس) ۵- بی اعتمادی به همه در دنیای امروز (نمره گذاری معکوس)
جمع‌گرایی	-	۱- چشم‌پوشی از علائق و منافع شخصی به نفع علائق و منافع گروهی ۲- احساس تعلق و داشتن روابط عاطفی با اعضای خانواده ۳- پذیرش مسئولیت و انجام وظیفه در گروه و خانواده ۴- ترجیح دادن کار گروهی بر کار فردی ۵- این روزها هرکسی باید گلیم خود را از آب بکشد (نمره گذاری معکوس)

پایگاه اجتماعی - اقتصادی^۱: ترکیبی از اعتبار اجتماعی و موقعیت اقتصادی است که در مجموع وضع یا اعتبار اجتماعی است که هرکس در ساختار اجتماعی اشغال می‌کند. برای سنجش

1. Socioeconomic status

این متغیر از دو معرف شغل و تحصیلات به صورت ترکیبی از شغل و تحصیلات والدین خانواده استفاده شده که به صورت ترتیبی و در پنج سطح خیلی پایین، پایین، متوسط، بالا و خیلی بالا اندازه گیری شده است.

مصرف رسانه‌ای^۱: میزان استفاده از رسانه‌های جمعی و برنامه‌ها و اطلاعاتی است که این رسانه‌ها در اختیار افراد قرار می‌دهند. برای سنجش این متغیر، میزان ساعاتی را که والدین خانواده در طول هفته به استفاده از این رسانه‌ها می‌پردازند، محاسبه می‌شود. پاسخ‌ها به صورت طیف لیکرت و در پنج گزینه از «خیلی کم» تا «خیلی زیاد» تنظیم شده‌اند.

تحرك جغرافیایی^۲: عبارت است از هرگونه جابه‌جایی و نقل و انتقال مکانی افراد بین نواحی، شهرها یا مناطق مختلف داخلی یا بین‌المللی که در دو بُعد مهاجرت و مسافرت (داخلی و خارجی) مورد سنجش قرار می‌گیرد. برای این منظور میزان مسافرت و مهاجرت (داخلی و خارجی) پاسخگویان در قالب طیف لیکرت و در پنج گزینه از «خیلی کم» تا «خیلی زیاد» سنجش می‌شود.

تکثر منابع (عوامل) جامعه‌پذیری^۳: منظور از تکثر منابع جامعه‌پذیری، تعدد و تکثر عوامل اجتماعی شدن از جمله نهادهای آموزشی، مذهبی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، رسانه‌ای، اجتماعی، بهداشتی، تفریحی و خانوادگی است. برای سنجش این متغیر میزان تأثیر هر یک از عوامل جامعه‌پذیری در تنظیم معیارها و هنجارهای حاکم بر خانواده‌ها را در قالب طیف لیکرت و در پنج گزینه از تأثیر «خیلی کم» تا تأثیر «خیلی زیاد» می‌سنجد.

سن: منظور تعداد سال‌هایی است که از لحظه تولد تا زمان تحقیق (مراجعه پرسشگر) از عمر پاسخ‌گو می‌گذرد. پاسخ‌گویان در این پژوهش در دو گروه سنی (۳۴-۱۸ سال) تحت عنوان خانواده‌های دهه ۹۰ (نسل جوان) و (۷۵-۶۰ سال) تحت عنوان خانواده‌های دهه ۶۰ (نسل انقلاب و جنگ) تقسیم‌بندی می‌شوند.

تحصیلات: تحصیلات عبارت است از: تعداد سال‌های آموزش رسمی افراد که برای هر فرد در زمان مورد مطالعه اندازه‌گیری شده است. سطوح تحصیلی در این پژوهش در شش سطح شامل

1. Media Consumption
2. Geographical mobility
3. Multiplicity of socialization resources

بی‌سواد، ابتدایی و راهنمایی، دیپلم (دوره تحصیلی متوسطه تا دیپلم)، فوق دیپلم، لیسانس (کارشناسی)، فوق لیسانس و دکتری (کارشناسی ارشد و دکتری) سنجیده می‌شود.

شغل: عبارت است از: فعالیت روزانه افراد که در ساعت معینی از روز همراه با وظایف، مسئولیت‌ها و اختیارات معینی انجام می‌شود. شغل هر فرد در زمان مورد مطالعه به صورت ترتیبی و در شش سطح شامل: شغل‌های بسیار بالا، بالا، متوسط، پایین، بسیار پایین و بیکار اندازه‌گیری می‌شود.

یافته‌های تحقیق

توصیف وضعیت متغیرهای مستقل و وابسته در جامعه مورد مطالعه

پایگاه اقتصادی، اجتماعی: بیش از ۹۶ درصد از خانواده‌های دهه ۶۰ دارای پایگاه اقتصادی، اجتماعی متوسط و پایین‌تر بودند و فقط حدود ۳/۷ درصد از آنها پایگاه اقتصادی-اجتماعی بالا و خیلی بالا داشتند. در حالی که ۶۴/۵ درصد از خانواده‌های دهه ۹۰ دارای پایگاه اقتصادی-اجتماعی متوسط و پایین‌تر بودند و حدود ۳۵/۵ درصد از آنها پایگاه اقتصادی-اجتماعی بالا و خیلی بالا داشته‌اند.

میزان مصرف رسانه: میزان مصرف رسانه بیش از ۹۶ درصد از خانواده‌های دهه ۶۰ در سطح پایین و خیلی پایین بوده است. ۳/۲ درصد نیز مصرف رسانه‌ای "متوسط" داشتند. مصرف رسانه‌ای در سطح بالا و خیلی بالا در میان خانواده‌های دهه ۶۰ هیچ سهمی را به خود اختصاص نداده است. در حالی که ۵۶/۳ درصد از خانواده‌های دهه ۹۰ از میزان مصرف رسانه متوسط و بالاتر برخوردار بودند و حدود ۴۳/۶ درصد از آنها نیز مصرف رسانه‌ای پایین و خیلی پایین داشتند.

میزان تحرک جغرافیایی: میزان تحرک جغرافیایی ۹۸/۶ درصد از خانواده‌های دهه ۶۰ در سطح پایین و خیلی پایین بوده است. ۱/۴ درصد نیز تحرک جغرافیایی "متوسط" داشتند. تحرک جغرافیایی در سطح بالا و خیلی بالا در میان خانواده‌های دهه ۶۰ هیچ سهمی را به خود اختصاص نداده است. در حالی که ۷۵ درصد از خانواده‌های دهه ۹۰ از میزان تحرک جغرافیایی پایین و خیلی پایین برخوردار بودند و ۲۵ درصد از آنها نیز تحرک جغرافیایی متوسط و بالا داشتند.

تکثر منابع جامعه‌پذیری: تکثر منابع جامعه‌پذیری ۹۵/۵ درصد از خانواده‌های دهه ۶۰ در

سطح پایین و خیلی پایین بوده است. ۴/۵ درصد از آنها نیز از تکثر منابع جامعه‌پذیری در سطح "متوسط" برخوردار بودند. تکثر منابع جامعه‌پذیری در سطح بالا و خیلی بالا در میان خانواده‌های دهه ۶۰ هیچ سهمی را به خود اختصاص نداده است. در حالی که ۵۷/۷ درصد از خانواده‌های دهه ۹۰ از تکثر منابع جامعه‌پذیری متوسط و بالا برخوردار بودند و ۴۲/۳ درصد از آنها نیز تکثر منابع جامعه‌پذیری پایین و خیلی پایینی داشتند.

ارزش‌های اجتماعی: ارزش‌های اجتماعی مورد مطالعه در بین ۸۷/۷ درصد از خانواده‌های دهه ۶۰ از اهمیت و جایگاه متوسط و در بین ۱۱/۸ درصد از آنها از اهمیت بالا برخوردار است. ارزش‌های اجتماعی مذکور فقط در سطح ۰/۵ درصد از خانواده‌های دهه ۶۰ اهمیت و جایگاه پایین داشتند. به عبارت دیگر ارزش‌های اجتماعی مورد مطالعه در میان بیش از ۹۹ درصد از خانواده‌های دهه ۶۰ از اهمیت و جایگاه متوسط و بالا برخوردار است.

ارزش‌های اجتماعی مورد مطالعه در بین ۵۶/۸ درصد از خانواده‌های دهه ۹۰ از اهمیت و جایگاه متوسط و در بین ۳۹/۱ درصد از آنها از اهمیت پایین و در سطح ۴/۱ درصد از خانواده‌های مذکور از اهمیت و جایگاه بالا برخوردار است. به عبارت دیگر اهمیت و جایگاه ارزش‌های اجتماعی مورد مطالعه در این پژوهش در میان ۶۰/۹ درصد از خانواده‌های دهه ۹۰ در حد متوسط و بالا و در ۳۹/۱ درصد از آنها در حد پایین ارزیابی شده است.

یافته‌های استنباطی آزمون t متغیرهای مستقل

جدول ۴. مقایسه متغیرهای مستقل در میان خانواده‌های دهه ۶۰ و ۹۰

نام متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	آماره t	درجه آزادی	مقدار معناداری
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	خانواده‌های دهه ۶۰	۲۲۰	۷/۳۶۴	۲/۶۳۵	۰/۱۷۸	-۱۱/۶۰۲	۳۸۴/۴۶۹	کمتر از ۰/۰۱
	خانواده‌های دهه ۹۰	۲۲۰	۱۱/۰۴۵	۳/۹	۰/۲۶۳			

بررسی عوامل مؤثر بر تغییر ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های شهر اراک از شروع انقلاب اسلامی...

نام متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	آماره t	درجه آزادی	مقدار معناداری
میزان مصرف رسانه	خانواده‌های دهه ۶۰	۲۲۰	۱۳/۶۶۴	۴/۴۶۱	۰/۳۰۱	-۱۹/۰۸۴	۳۲۶/۸۷۱	کمتر از ۰/۰۱
	خانواده‌های دهه ۹۰	۲۲۰	۲۶/۲۳۶	۸/۶۹۴	۰/۵۸۶			
میزان تحرک جغرافیایی	خانواده‌های دهه ۶۰	۲۲۰	۵/۰۹۵	۱/۲۸	۰/۰۸۶	-۱۵/۷۱۴	۳۳۰/۴۳۵	کمتر از ۰/۰۱
	خانواده‌های دهه ۹۰	۲۲۰	۸/۰۲۳	۲/۴۴۸	۰/۱۶۵			
تکثر عوامل جامعه‌پذیری	خانواده‌های دهه ۶۰	۲۲۰	۱۸/۳۵۹	۵/۴۷۷	۰/۳۶۹	-۲۱/۶۸۵	۳۵۵/۴۹۷	کمتر از ۰/۰۱
	خانواده‌های دهه ۹۰	۲۲۰	۳۴/۰۹۱	۹/۲۶۲	۰/۶۲۴			

با توجه به مندرجات جدول (۴)، برای همه متغیرهای مستقل مقدار معناداری آزمون t گروه‌های مستقل کوچکتر از ۰/۰۵ (۰/۰۰۰) به دست آمده است. بنابراین، میانگین این متغیرها در بین خانواده‌های دهه ۶۰ و دهه ۹۰ اختلاف معناداری دارد. میانگین امتیازات همه متغیرهای مذکور در خانواده‌های دهه ۹۰ به طور معناداری بیشتر از میانگین این متغیر در خانواده‌های دهه ۶۰ است.

آزمون t متغیر وابسته ارزش‌های اجتماعی

جدول ۵. مقایسه متغیر ارزش‌های اجتماعی در میان خانواده‌های دهه ۶۰ و ۹۰

نام متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	آماره t	درجه آزادی	مقدار معناداری
ارزش‌های اجتماعی	خانواده‌های دهه ۶۰	۲۲۰	۱۵۴/۲۷۷	۱۳/۹۳۷	۰/۹۴	۱۹/۰۳۷	۳۷۰/۷۹۹	کمتر از ۰/۰۱
	خانواده‌های دهه ۹۰	۲۲۰	۱۲۰/۸۹۵	۲۱/۹۵۹	۱/۴۸			

با توجه به مندرجات جدول (۵)، برای متغیر ارزش‌های اجتماعی مقدار معناداری آزمون t گروه‌های مستقل کوچکتر از ۰/۰۵ (۰/۰۰۰) به دست آمده است. بنابراین، میانگین این متغیر در بین خانواده‌های دهه ۶۰ و ۹۰ اختلاف معناداری دارد. میانگین امتیازات ارزش‌های اجتماعی در خانواده‌های دهه ۹۰ برابر با ۱۲۰/۸۹۵ و به طور معنادار کمتر از میانگین این متغیر در خانواده‌های دهه ۶۰ (۱۵۴/۲۷۷) است.

آزمون همبستگی پیرسون

برای بررسی ارتباط میان متغیرهای پژوهش از همبستگی پیرسون استفاده شده که نتایج به شرح جدول (۶) است:

جدول ۶. نتایج آزمون همبستگی - کل خانواده‌ها

نام متغیر	پایگاه اقتصادی - اجتماعی	میزان مصرف رسانه	میزان تحرک جغرافیایی	تکثر منابع جامعه پذیری
دینداری	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۶۸۸	-۰/۷۹۱	-۰/۷۳۷
	مقدار معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
	تعداد	۴۴۰	۴۴۰	۴۴۰
عدالت جنسیتی	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۷۶۳	۰/۷۱۴	۰/۶۹۴
	مقدار معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
	تعداد	۴۴۰	۴۴۰	۴۴۰
سبک زندگی ایرانی - اسلامی	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۶۴۹	-۰/۷۳۶	-۰/۶۷
	مقدار معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
	تعداد	۴۴۰	۴۴۰	۴۴۰
ازدواج	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۵۴۹	-۰/۶۶۴	-۰/۶۱۲

بررسی عوامل مؤثر بر تغییر ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌های شهر اراک از شروع انقلاب اسلامی...

نام متغیر	پایگاه اقتصادی - اجتماعی	میزان مصرف رسانه	میزان تحرک جغرافیایی	تکثر منابع جامعه‌پذیری
مقدار معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد	۴۴۰	۴۴۰	۴۴۰	۴۴۰
ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۷۰۳	-۰/۷۵۴	-۰/۷۳۷	-۰/۷۲۲
مقدار معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد	۴۴۰	۴۴۰	۴۴۰	۴۴۰
ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۶۶۴	-۰/۷۰۹	-۰/۶۸۹	-۰/۶۵۹
مقدار معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد	۴۴۰	۴۴۰	۴۴۰	۴۴۰
ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۶۷۶	-۰/۷۸۳	-۰/۷۴۵	-۰/۷۳۹
مقدار معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد	۴۴۰	۴۴۰	۴۴۰	۴۴۰

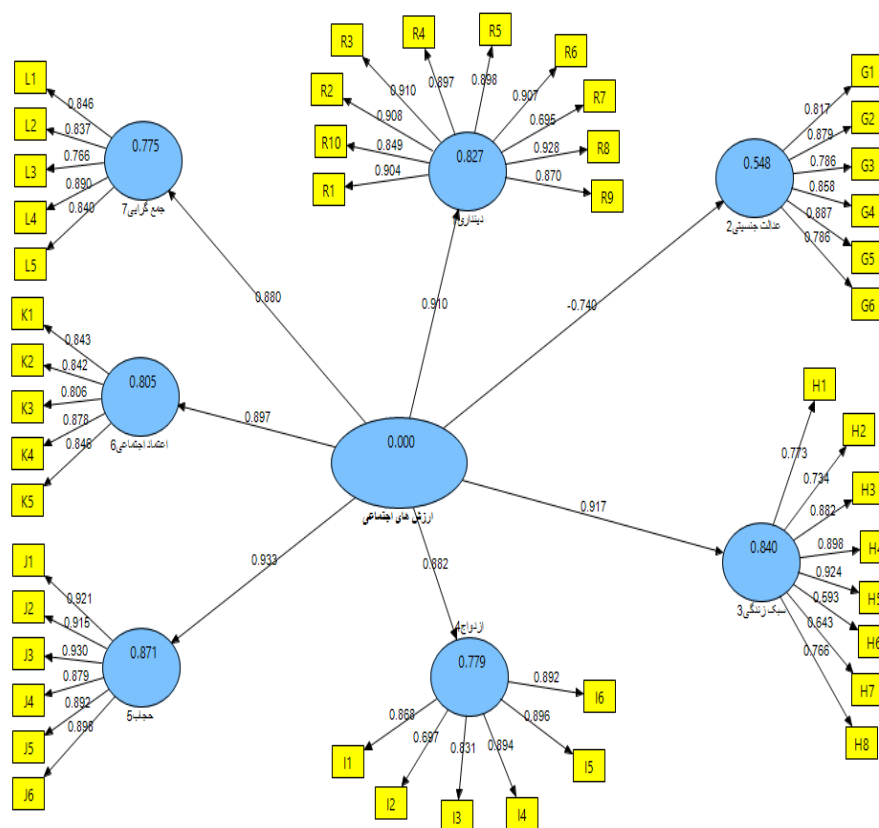
مطابق مندرجات جدول (۶)، ضریب همبستگی میان ارزش‌های اجتماعی مورد بررسی (به جز عدالت جنسیتی) با متغیرهای مستقل، منفی و معنادار است، چون مقدار معناداری متناظر با این ضرایب کوچکتر از ۰/۰۵ به دست آمده است. با توجه به مقادیر ضرایب همبستگی، شدت رابطه همه آنها (به جز عدالت جنسیتی) با متغیرهای مستقل، قوی و جهت آن، معکوس ارزیابی شده است.

ضریب همبستگی میان متغیر عدالت جنسیتی با متغیرهای مستقل، مثبت و معنادار است. چون مقدار معناداری متناظر با این ضرایب کوچکتر از ۰/۰۵ به دست آمده است. با توجه به مقادیر ضرایب همبستگی، شدت رابطه متغیر عدالت جنسیتی با متغیرهای مستقل، قوی و جهت آن، مستقیم ارزیابی شده است.

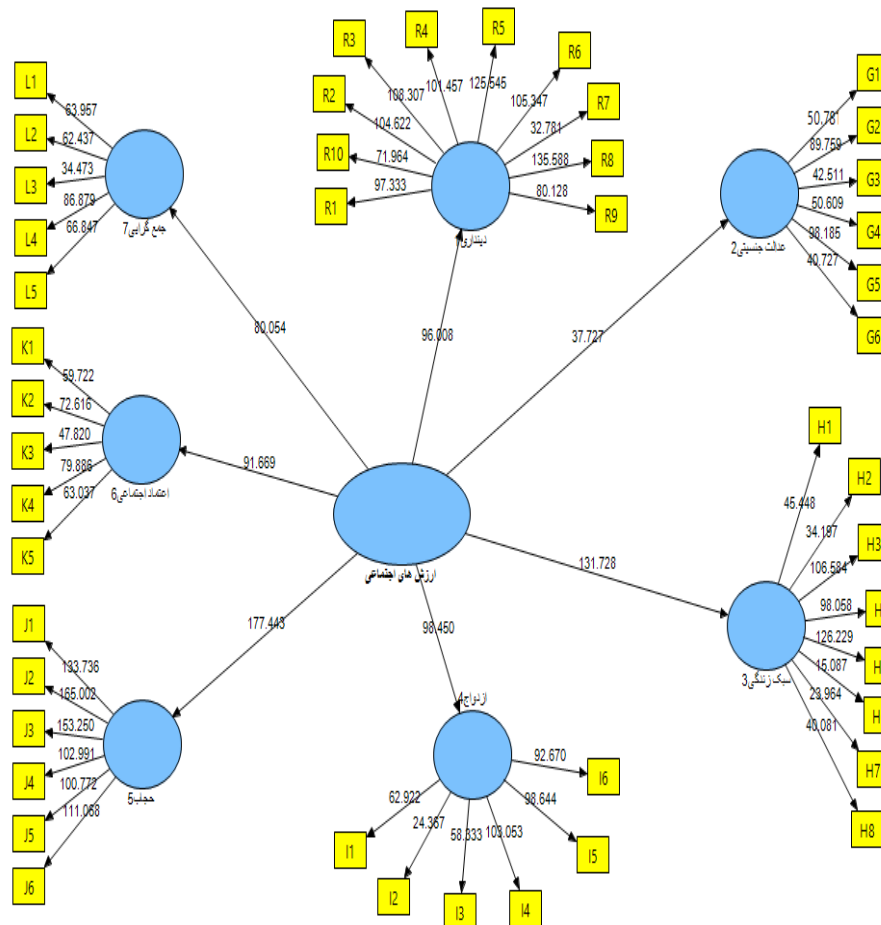
مدلسازی معادلات ساختاری

در این پژوهش با استفاده از مدلیابی معادلات ساختاری از طریق نرم افزار PLS دو مدل زیر طراحی شده است.

مدل مربوط به متغیر ارزش های اجتماعی: متغیر ارزش های اجتماعی از برآیند متغیرهای دینداری، عدالت جنسیتی، سبک زندگی، ازدواج، حجاب، اعتماد اجتماعی و جمع گرایی ساخته شده که هر کدام از آنها تعداد مشخصی سؤال در پرسشنامه دارند.

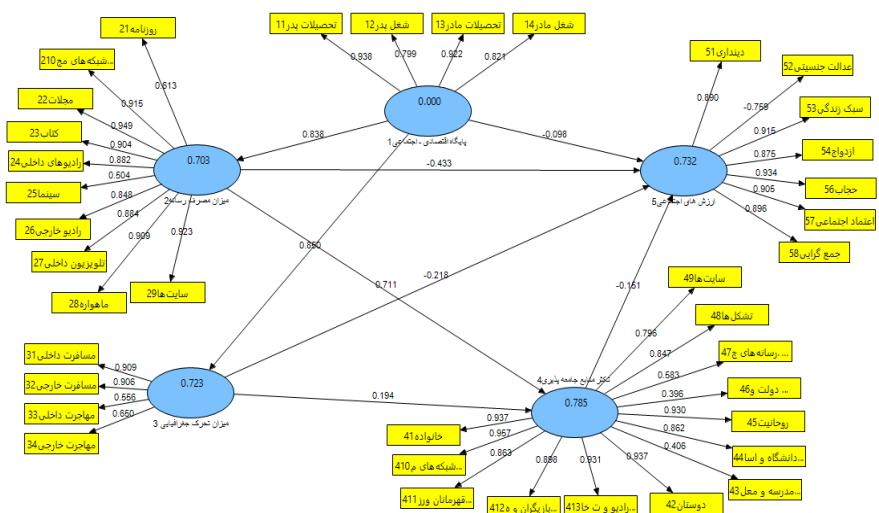

نمودار ۲. مدل تحلیل عاملی تأییدی متغیر ارزش های اجتماعی - ضرایب استاندارد شده

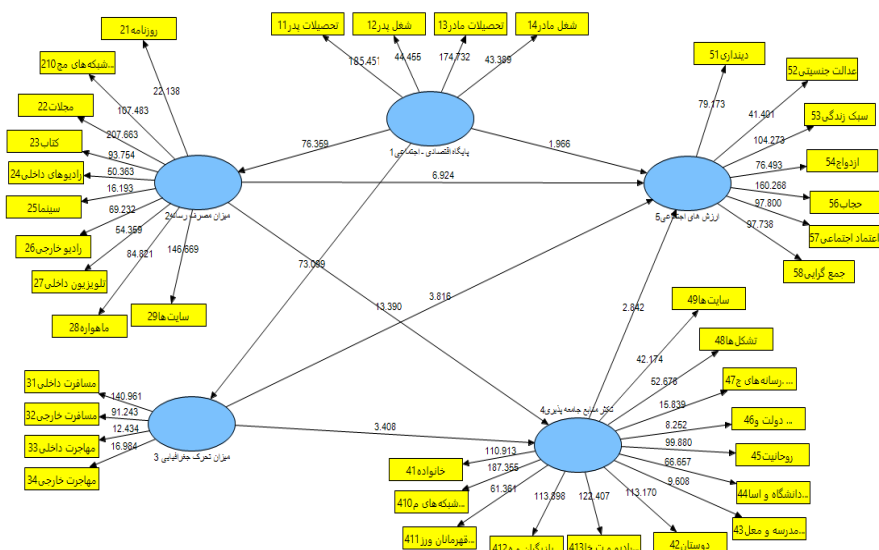

نمودار ۳. مدل تحلیل عاملی تأییدی متغیر ارزش‌های اجتماعی - ضرایب معناداری

مدل مربوط به فرضیات تحقیق (مدل اصلی): در این مدل از سؤالات مربوط به هر یک از زیرشاخص‌های دینداری، عدالت جنسیتی، سبک زندگی، ازدواج، حجاب، اعتماد اجتماعی و جمع‌گرایی میانگین گرفته و در مدل کلی به عنوان متغیرهای آشکار جدید وارد شدند.

نمودار ۴. مدل معادلات ساختاری مربوط به بررسی فرضیات تحقیق - ضرایب استاندارد شده

نمودار ۵. مدل معادلات ساختاری مربوط به بررسی فرضیات تحقیق - ضرایب معناداری

ارزیابی کیفیت مدل‌ها: با بررسی پایایی (معیار آلفای کرونباخ و معیار پایایی ترکیبی در همه عوامل بالاتر از ۰/۷)، روایی همگرا (بار عاملی همه معرف‌ها بالاتر از ۰/۴ و مقدار AVE برای همه متغیرها بالاتر از ۰/۵ بود) و روایی واگرایی مدل‌ها (به دو روش جدول بارهای متقاطع و فورنل لارکر)، هر دو مدل اندازه‌گیری تأیید شدند.

با توجه به مقدار T-Value بیشتر از ۱/۹۶ برای همه رابطه‌ها در سطح ۰/۰۵ خطا (در سطح اطمینان ۰/۹۵)، مقدار ضریب تعیین (R^2) مناسب برای همه متغیرها و مقدار توان پیش‌بینی‌کنندگی مناسب مدل (Q^2) برای همه متغیرها، برازش مناسب مدل‌های ساختاری تأیید می‌شود.

حصول به مقدار ۰/۷۴۹ برای GOF در مدل کلی مربوط به متغیر ارزش‌های اجتماعی، و مقدار ۰/۷۲۰ برای GOF در مدل مربوط به فرضیات تحقیق نشان‌دهنده از برازش مناسب مدل‌های کلی است.

بنابراین، از بررسی مدل‌های اندازه‌گیری، مدل‌های ساختاری و مدل‌های کلی نتیجه می‌گیریم که مدل‌های تحقیق برازش مناسب دارند. حال می‌توان به بررسی روابط بین متغیرهای اصلی تحقیق پرداخت.

بررسی روابط مستقیم و غیرمستقیم بین متغیرهای تحقیق: برای بررسی روابط مستقیم بین متغیرهای تحقیق از ضرایب استاندارد و مقادیر تی و لیو استفاده شده است.

جدول ۲. بررسی روابط بین متغیرهای تحقیق

نام مسیر	ضریب مسیر (β)	خطای معیار	T-Value	نتیجه
پایگاه اقتصادی - اجتماعی $\leftarrow$ میزان مصرف رسانه	۰/۸۳۸	۰/۰۱۱	۷۶/۳۵۹	تأیید رابطه
پایگاه اقتصادی - اجتماعی $\leftarrow$ میزان تحرک جغرافیایی	۰/۸۵	۰/۰۱۲	۷۳/۰۹۹	تأیید رابطه
میزان مصرف رسانه $\leftarrow$ تکرر منابع جامعه‌پذیری	۰/۷۱۱	۰/۰۵۳	۱۳/۳۹	تأیید رابطه

نام مسیر	ضریب مسیر (β)	خطای معیار	T-Value	نتیجه
میزان تحرک جغرافیایی ← تکرر منابع جامعه‌پذیری	۰/۱۹۴	۰/۰۵۷	۳/۴۰۸	تأیید رابطه
پایگاه اقتصادی - اجتماعی ← ارزش‌های اجتماعی	-۰/۰۹۸	۰/۰۵	۱/۹۶۶	تأیید رابطه
میزان مصرف رسانه ← ارزش‌های اجتماعی	-۰/۴۳۳	۰/۰۶۳	۶/۹۲۴	تأیید رابطه
میزان تحرک جغرافیایی ← ارزش‌های اجتماعی	-۰/۲۱۸	۰/۰۵۷	۳/۸۱۶	تأیید رابطه
تکرر منابع جامعه‌پذیری ← ارزش‌های اجتماعی	-۰/۱۵۱	۰/۰۵۳	۲/۸۴۲	تأیید رابطه
پایگاه اقتصادی - اجتماعی ← میزان مصرف رسانه ← ارزش‌های اجتماعی	-۰/۳۶۳	۰/۰۵۳	۶/۸۶۱	تأیید رابطه
پایگاه اقتصادی - اجتماعی ← میزان تحرک جغرافیایی ← ارزش‌های اجتماعی	-۰/۱۸۵	۰/۰۴۹	۳/۸۱۹	تأیید رابطه
پایگاه اقتصادی - اجتماعی ← میزان مصرف رسانه ← تکرر منابع جامعه‌پذیری	۰/۵۹۶	۰/۰۴۵	۱۳/۲۱۲	تأیید رابطه
پایگاه اقتصادی - اجتماعی ← میزان تحرک جغرافیایی ← تکرر منابع جامعه‌پذیری	۰/۱۶۵	۰/۰۴۹	۳/۴۰۰	تأیید رابطه
میزان مصرف رسانه ← تکرر منابع جامعه‌پذیری ← ارزش‌های اجتماعی	-۰/۱۰۷	۰/۰۳۹	۲/۷۸۷	تأیید رابطه
میزان تحرک جغرافیایی ← تکرر منابع جامعه‌پذیری ← ارزش‌های اجتماعی	-۰/۰۲۹	۰/۰۱۳	۲/۱۸۵	تأیید رابطه

با توجه به مندرجات جدول (۷)، همه ضرایب مسیر، معنا دار بود و تمامی روابط مستقیم و غیرمستقیم بین متغیرهای تحقیق در سطح آماری ۵ درصد معنادار است. چون مقدار T-Value متناظر با این روابط بزرگ‌تر از ۱/۹۶ به دست آمده است.

یافته‌های پژوهش در جدول بالا نشان می‌دهد که مجموع کل اثر متغیرهای پایگاه اقتصادی، اجتماعی ۰/۷۶۱- در سطح قوی و منفی، میزان مصرف رسانه ۰/۵۴- در سطح قوی و منفی، تحرک جغرافیایی، ۰/۲۴۷- در سطح ضعیف و منفی و تکثر منابع جامعه‌پذیری، ۰/۱۵۱- و در سطح ضعیف و منفی بوده است.

بررسی فرضیات پژوهش

فرضیه اول: برای بررسی فرضیه اول از آزمون مقایسه میانگین‌ها (آزمون t) بهره گرفته شده است که نتایج آن در جدول (۵) ارائه شده است. نتایج مذکور نشان می‌دهد که برای متغیر ارزش‌های اجتماعی مقدار معناداری آزمون t گروه‌های مستقل کوچکتر از ۰/۰۵ (۰/۰۰۰) به دست آمده است. بنابراین، اختلاف میانگین این متغیر در بین خانواده‌های دهه ۶۰ و ۹۰ معنادار است، در نتیجه این فرضیه تأیید می‌شود.

فرضیه‌های دوم تا پنجم: برای بررسی فرضیه‌های دوم تا پنجم از تجزیه و تحلیل معادلات ساختاری بهره گرفته شده که نتایج آن در جدول (۷) ارائه شده است. با توجه به نتایج به دست آمده، ضریب مسیر بین متغیرهای پایگاه اقتصادی، اجتماعی، میزان مصرف رسانه، تحرک جغرافیایی، تکثر منابع جامعه‌پذیری و ارزش‌های اجتماعی به ترتیب برابر با ۰/۰۹۸-، ۰/۴۳۳-، ۰/۲۱۸- و ۰/۱۵۱- و مقدار T.Valve در همه موارد بیشتر از ۱/۹۶ و سطح معناداری کمتر از ۵ درصد محاسبه شده است. بنابراین، این فرضیه‌ها نیز تأیید می‌شوند. می‌توان گفت که اختلاف پایگاه اقتصادی و اجتماعی، اختلاف در میزان مصرف رسانه‌ای، اختلاف در تحرک جغرافیایی و اختلاف در تعداد منابع جامعه‌پذیری خانواده‌های دهه ۶۰ و ۹۰ شهر اراک، در تفاوت ارزش‌های اجتماعی حاکم بر آنها مؤثر است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

دستاوردها و نتایج مطالعه پیمایشی در سطح توصیفی نشان می‌دهد که میزان اهمیت ارزش‌های اجتماعی در میان خانواده‌های دهه ۶۰ و خانواده‌های دهه ۹۰ متفاوت است. نتایج

آزمون t نیز تفاوت معناداری در میانگین امتیازات متغیرهای تحقیق را در میان خانواده‌های دهه ۶۰ و ۹۰ نشان می‌دهد.

بنابراین، سلسله مراتب نظام ارزشی خانواده‌های دهه‌های ۶۰ و ۹۰ در جامعه مورد مطالعه دچار تغییرات قابل توجهی شده است. اما نکته مهم و اساسی که باید به آن پرداخته شود این است که آیا این تغییرات در سطح تفاوت ارزشی است یا در بین خانواده‌های دهه ۶۰ و ۹۰ شکاف ارزشی ایجاد شده است؟ برای بررسی موضوع و پاسخ به این سوال و تحلیل میزان و سطح تغییر ارزش‌های اجتماعی حاکم بر خانواده‌ها، تفاوت میانگین این متغیر را در میان خانواده‌های دهه‌های ۶۰ و ۹۰ بررسی می‌کنیم، به این صورت که ابتدا تفاضل میانگین را محاسبه و سپس آن را به درصد تبدیل می‌کنیم. تفاوت ۵۰ درصد را به عنوان مبنای شکاف ارزشی در نظر می‌گیریم. یعنی اگر تفاوت میانگین خانواده‌های دهه ۶۰ و ۹۰ به ۵۰ درصد و بیشتر برسد، شکاف یا گسست ارزشی در بین آنها ایجاد شده است (چون تفاوت بیش از ۵۰ درصد در ارزش‌های دو گروه، امکان تعامل و روابط مطلوب بین دو گروه یا دو نسل را از بین می‌برد و یا به حداقل می‌رساند و حتی به سوی تعارض می‌برد). تفاوت کمتر از ۵۰ درصد نیز به عنوان تفاوت ارزشی در سه سطح به صورت زیر تقسیم‌بندی می‌شود:

۱- تفاوت ارزشی ضعیف (۱-۱۶ درصد)

۲- تفاوت ارزشی متوسط (۱۷-۳۲ درصد)

۳- تفاوت ارزشی شدید (۳۳-۴۹ درصد)

با توجه به توضیحات بالا و محاسبات انجام شده نتایج بررسی تفاوت میانگین و سطح تغییر ارزش‌های اجتماعی به شرح جدول (۸) است:

جدول ۸. سطوح تغییرات ارزشی بین خانواده‌های دهه‌های ۶۰ و ۹۰

ردیف	نام متغیر	میانگین امتیازات خانواده‌های دهه ۶۰	میانگین امتیازات خانواده‌های دهه ۹۰	تفاوت میانگین	درصد تفاوت	سطح تغییر ارزش
۱	ارزش‌های اجتماعی	۱۵۴/۲۷۷	۱۲۰/۸۹۵	۳۳/۳۸۲	۲۱/۶۳۷	تفاوت ارزشی (متوسط)

با توجه به این یافته‌ها می‌توان گفت که پژوهش حاضر از میان رویکردهای مختلف الگوهای روابط بین نسلی (وفاق ارزشی، تفاوت ارزشی و شکاف یا گسست ارزشی)، با رویکرد تفاوت ارزشی همسویی دارد. بنابراین، می‌توان مدعی شد که در خانواده‌های شهر اراک شکاف ارزشی ایجاد نشده است. به عبارت دیگر خانواده به عنوان یک نهاد مهم و تأثیرگذار در ساختار و روابط اجتماعی در جامعه ایران، در مقابل عوامل مختلف تغییر مقاومت کرده و هنوز به مرحله شکاف ارزشی نرسیده و همچنان تا حد زیادی تمایل خود را به انتقال ارزش‌ها و جامعه‌پذیری فرزندان حفظ کرده است.

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل معادلات ساختاری نیز تأثیر عوامل پایگاه اقتصادی - اجتماعی، مصرف رسانه‌ای، تکثر منابع جامعه‌پذیری و تحرک جغرافیایی بر تغییر ارزش‌های اجتماعی را نشان می‌دهد به طوری که مجموع کل اثر پایگاه اقتصادی، اجتماعی بر ارزش‌های اجتماعی برابر با $0/761$ ، میزان مصرف رسانه برابر با $0/54$ ، تحرک جغرافیایی برابر با $0/247$ و تکثر منابع جامعه‌پذیری برابر با $0/151$ و مقدار T.Valve در همه موارد بیشتر از $1/96$ و سطح معناداری کمتر از 5 درصد بوده است. مقدار ضریب تعیین (R^2) متغیر ارزش‌های اجتماعی نیز برابر با $0/732$ است. یعنی 73 درصد از تغییرات واریانس این متغیر توسط متغیرهای پایگاه اقتصادی - اجتماعی، میزان مصرف رسانه، میزان تحرک جغرافیایی و تکثر منابع جامعه‌پذیری ریشه‌یابی شده است.

با توجه به نتایج این پژوهش به نظر می‌رسد که بسترسازی برای پویای تولید محتوای هدفمند، علمی و جذاب، ارتقای سواد رسانه‌ای خانواده‌ها (به ویژه والدین)، الگوسازی کنشگرانه و مبتکرانه (و نه مداخله‌گرانه) توسط سیاستگذاران و نهادهای حاکمیتی و فراهم کردن زمینه و بستر گفتگوهای چالشی در بین خانواده‌ها و نخبگان می‌تواند در زمینه جامعه‌پذیری و انتقال ارزش‌ها و تبیین نظام ارزشی مطلوب و کارآمد برای خانواده‌ها مؤثر واقع شود.

فهرست منابع

۱. ادهمی، جمال؛ احمدی یعقوب و جعفری، ابراهیم (۱۳۹۶)، بررسی ترجیحات ارزشی بین نسلی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در شهرسندج، فصلنامه علوم اجتماعی، سال ۲۶، شماره ۷۸، پاییز.
۲. اسماعیل پور اقدم، اسماعیل (۱۳۹۷)، مقایسه نسلی ارزش‌ها و نگرش‌های ازدواج و تشکیل خانواده در شهر دیواندره، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی.
۳. اینگلهارت، رونالد (۱۳۹۵)، تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، چاپ سوم، تهران: انتشارات کویر.
۴. برگر، پیتر و لاکمن، توماس (۱۳۸۷)، ساخت اجتماعی واقعیت، ترجمه فریبرز مجیدی، چاپ دوم، تهران: شرکت انتشارات علمی فرهنگی.
۵. چراتی، عیسی و هاشمیان‌فر، سید علی (۱۳۹۵)، تبیین تأثیر عوامل اجتماعی مؤثر بر تفاوت ارزشی در جوانان با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری، پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال ۱۰، شماره ۴، زمستان.
۶. چراتی شورکایی، مهدی (۱۳۹۷)، بررسی عوامل مؤثر بر تفاوت ارزشی بین پسران و پدران (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی دانشگاه مازندران.
۷. خرم روز، سیده فرخنده (۱۳۹۸)، مطالعه عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر شکاف نسلی (جمعیت مورد مطالعه: والدین و فرزندان ۱۸-۱۵ سال شهرستان بهبهان)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق.
۸. دادگران، سیدمحمد (۱۳۹۶)، مبانی ارتباطات جمعی، چاپ ۲۱، تهران: انتشارات مروارید.
۹. رازقی نصرآباد، بی‌بی حجیه و فلاح‌نژاد، لیلا (۱۳۹۶)، تفاوت‌های نسلی ارزش ازدواج (مورد مطالعه شهر هشتگرد)، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، دوره ۱۹، شماره ۷۵، بهار.

۱۰. ربیعی، علی (۱۳۸۰)، *جامعه‌شناسی تحولات ارزشی*، چاپ اول، تهران: انتشارات فرهنگ اندیشه.
۱۱. رشیدی توت، مهدیه (۱۳۹۶)، *عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر شکاف نسلی بین دختران و مادران در شهر یاسوج*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی دانشگاه یاسوج.
۱۲. ساروخانی، باقر (۱۳۷۰)، *دائرة المعارف علوم اجتماعی*، تهران: انتشارات کیهان.
۱۳. سیف‌اللهی، سیف‌الله (۱۳۸۸)، *مبانی جامعه‌شناسی: اصول، مبانی و مسائل اجتماعی*، چاپ ۳، تهران: انتشارات جامعه پژوهان سینا.
۱۴. شایان‌مهر، علیرضا (۱۳۸۰)، *دایره‌المعارف تطبیقی علوم اجتماعی*. کتاب سوم. تهران: کیهان.
۱۵. عسگری، احسان (۱۳۹۶)، *بررسی شکاف نسلی از حیث ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی ایران*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی تهران.
۱۶. کوئن، بروس (۱۳۷۴)، *مبانی جامعه‌شناسی*، ترجمه و اقتباس غلامعباس توسلی و رضا فاضل، چاپ چهارم، تهران: انتشارات سمت.
۱۷. مدیری، فاطمه و مهدوی، محمدصادق (۱۳۹۶)، *بررسی نسلی ارزش‌های پست مدرن خانوادگی و عوامل اثرگذار بر آن با تأکید بر نقش دینداری، جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، دوره ۳، شماره ۹، بهار و تابستان.
۱۸. مرکز آمار ایران (۱۳۹۸)، *بررسی وضعیت سواد و تحصیل جمعیت ۶ ساله و بیشتر براساس سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن ۹۵-۱۳۶۵*، چاپ اول، تهران: مرکز آمار ایران، دفتر ریاست روابط عمومی و همکاری‌های بین‌الملل.
۱۹. مرکز آمار ایران (۱۳۹۶)، *نتایج طرح پژوهشی برخورداری خانوارها و استفاده افراد از فناوری اطلاعات و ارتباطات*، تهران: مرکز آمار ایران.
۲۰. مصطفوی، سید محمدحسن و صحفی، سید محمد (۱۳۹۴)، *علل تحولات فرهنگ مصرف محصولات شبکه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای در ایران با اشاره به نقش سرمایه اجتماعی*، فصلنامه رسانه، دوره ۲۶، شماره ۲، شماره پیاپی ۹۹، تابستان، صص ۱۷۳-۱۴۱.
21. Chang, J., Han. Y. (2010), The values of singapor's youth and their parents: A case challenging the adequacy of ingleharts interpretation of top value priorities derived from world values surveys. **Journal of Sociology**, 46(2), 149-168.

22. Hank, K., Salzburger, V., & Silverstein, M. (2017), Intergenerational transmission of parent- child relationship quality: evidence from a multi- actor survey. **Social Science Research**, 67, 129-137.
23. Hansen, J. I. C, & Leuty, M. E. (2012), Work values across generations. **Journal of Career Assessment**, 20(1), 34-52.
24. Marcus, Justin, Ceylansavas, Ergin, canan (2017), Notso ((traditional)) anymore? Generational shifts on Schwartz values in Turkey, **Journal of Cross- Cultural Psychology**, Vol. 48, Issue 1.
25. Roales- Nieto, Jesus Gil, Segura, Antonio (2010), Intergenerational differences in materialism and postmaterialism values in spanish sample, **International Journal of Psychological Therapy**, 10, 3, 499-512.
26. Sun, Jiaming, Sangxun (2010), Differences between generations in china: a study in shanghai, **Journal of Youth Studies**, Vol .13, No. 1.